

MILJØPOLITISK PLATTFORM

For Natur og Ungdom

Vedtatt på Natur og Ungdoms landsmøte Haugetun 08.01.2023

GRUNNSYN	3
1. NATURARVEN	4
VERN AV BIOLOGISK MANGFOLD	4
ROVDYR	6
ALLEMANNSRETTE OG FERDSEL I UTMARK	6
TROPISK REGNSKOG	7
BIO- OG GENTEKNOLOGI	7
2. PRIMÆRNÆRINGENE	8
JORDBRUK	8
FISKERI	10
OPPDRETT	11
SKOGBRUK	12
REINDRIFT	12
3. KLIMA	13
REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP	13
KLIMAFORDREVNENE	14
4. ENERGI	16
PRODUKSJON OG BRUK AV ENERGI I NORGE	16
OLJE- OG GASSUTVINING	18
ATOMKRAFT	18
5. TRANSPORT	20
TRANSPORTREDUSERENDE AREALPLANLEGGING	20
HELHETLIGE TRANSPORTLØSNINGER	21
KOLLEKTIVTRAFIKK	22
BÅTTRAFIKK OG SKIPSFART	22
JERNBANE	23
FLYTRAFIKK	24
SYKKEL OG FOTGJENGERE	25
6. INDUSTRI	26
FRAMSYNT NÆRINGSPOLITIKK	26
FORURENSING FRA NORSK INDUSTRI	26
BERGVERKSINDUSTRIEN	27
7. FORBRUK OG AVFALL	28
AVFALLSMINIMERING OG BÆREKRAFTIG FORBRUK	28
AVFALLSBEHANDLING OG GJENVINNING	29
8. INTERNASJONALT	30
GJELDSSLETTE	30
BISTAND OG NORSKE BEDRIFTER I UTLANDET	30
INTERNASJONALT SAMARBEID	31
ØKONOMISKE AVTALER	32
EU OG EØS	32
MILITÆRVESENET	

Feil! Bokmerke er ikke definert.

GRUNNSYN

Natur og Ungdom går inn for:

1. Et samfunn som forvalter ressursene til felles beste, i dag og på lang sikt. Naturressursene bør forvaltes av de som høster av og er avhengig av ressursgrunnlaget for å leve videre.
2. Et samfunn basert på solidaritet med og respekt for alle mennesker. Ressursutnyttningen skal være framsynt og bygge på et bærekraftig uttak av begrensede ressurser.
3. Et desentralisert samfunn der alle mennesker har lik mulighet for reell innflytelse over sin egen situasjon. Arbeidsplasser og servicefunksjoner må legges der folk bor. Produksjon må i størst mulig grad være basert på lokale ressurser og brukes til å dekke lokale behov.
4. En produksjonsform som setter liv i samfunn og natur høyere enn økonomisk vekst. Systemet skal ikke bryte ned, ødelegge og forurense, og må legges opp til å dekke folks nødvendighetsbehov, ikke overforbruk.
5. Et samfunn som ivaretar og bygger på det økologiske, kulturelle og menneskelige mangfold. Mangfold gjør samfunn og natur mindre sårbar. Naturen må få leve videre både fordi menneskene er avhengige av den, og fordi den har en verdi i seg selv.
6. Et samfunn der bruk av tradisjonell, lokalt tilpasset teknologi kombineres med ny teknologi. Teknologi må utvikles med mål om redusert totalt ressursbruk, og mindre forurensing.

1. NATURARVEN

Naturens mangfold må bevares. Truede arter og deres leveområder skal beskyttes. Vi må bruke naturen og naturressursene uten å redusere mangfoldet eller ødelegge opplevelsesverdien for våre etterkommere.

Det biologiske mangfoldet må opprettholdes. Med biologisk mangfold menes verdens økosystemer, arter og den genetiske variasjonen innen artene. I dag skjer en storstilt utarming av dette mangfoldet. Utrydding av dyre- og plantearter gir uopprettelige skader.

Artene i naturen er avhengige av hverandre og hver art har egenverdi. Matproduksjon og framtidig teknologiutvikling er avhengig av det biologiske mangfoldet. Tilgang til natur er viktig for menneskers mulighet for rekreasjon. Alle truede arter og deres leveområder, også tradisjonelt kulturlandskap, må sikres tilstrekkelig beskyttelse for å hindre utrydding av dyre- og planteliv lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Urørt natur og store sammenhengende naturområder må bevares.

Artsmangfold må også verdsettes for å gjøre karbonoppsamlingsprosessene, i for eksempel skoger, mer effektive. Nedbrytere fører karbonet fra stammene og ned i jorda. I mosetning til i kommersielle skoger, lagres karbonet i jorda, i en skog hvor mangfoldet blir gitt mulighet til å utvikle seg. Den nordiske urskog er særskilt for dens effektive karbonlagring og må derfor vernes, samt at verdien av tidligere eller fortsatt kommersiell skog som får utvikle sitt mangfold er stor.

VERN AV BIOLOGISK MANGFOLD

Vern av naturområder er et viktig virkemiddel for å ivareta det biologiske mangfoldet og menneskenes tilgang til naturen. Vern er et mål i seg selv, fordi naturen har egenverdi. For å opprettholde det biologiske mangfoldet er vi også avhengige av en mer miljøvennlig bruk av naturen.

Natur og Ungdom krever:

1. Minst 10 % av all produktive skog må vernes. Ikke-flatehogd skog må kartlegges. Store sammenhengende verneområder må prioriteres for.
2. De norske våtmarksområdene som er oppført i den internasjonale Ramsarkonvensjonen må sikres.
3. All verdifull norsk vassdragsnatur må gis varig vern.
4. Det marine biologiske mangfoldet må bevares, naturverdier på havbunnen og økosystemet i havet må beskyttes mot miljøgifter, avrenning og fremmede arter.
5. Naturmangfoldloven må bli overordnet alt annet regelverk og må gjelde for hele Norges økonomiske sone.
6. Dispensasjonsmuligheten av naturmangfoldloven som prioriterer andre samfunnsinteresser over vernevedtak må fjernes.

7. Utslippene av karbondioksid må reduseres kraftig for å stanse ytterligere forsurening av havet. Forskning på hvilke konsekvenser forsurening har for økosystemene i havet må utvides.
8. Verneverdige kulturlandskap må holdes i hevd. Gjengroing må bekjempes gjennom aktive skjøtselstiltak.
9. Det er et mål at vernede områder nyttes til friluftsmål og tradisjonell høsting av ressurser så lenge aktiviteten ikke ødelegger verneverdiene.
10. De rike landene må bære hovedkostnadene ved å sikre det biologiske mangfoldet. Norge må aktivt jobbe for å gjøre konvensjonen om biologisk mangfold sterkere internasjonalt.
11. Naturinngrep i form av industri, hogst, veg-, hytte- og boligbygging må forbys i registrerte verneverdige områder.
12. Det må ikke bygges nye militære øvelsesområder i naturområder i Norge. Eksisterende felt må ikke utvides.
13. Det må innføres søknadsplikt for all typer kommersiell hogst, for å hindre tap av biologisk viktige naturområder.
14. Naturfaglige tilrådinger må tillegges størst vekt når verneprosesser igangsettes og avgjøres, uavhengig av om det er myndighetsstyrt eller frivillig vern.
15. Myndighetene må lage langsiktige finansieringsplaner for vern av naturområder. Det må settes av tilstrekkelig med midler til skjøtsel, utvidelser av vernede områder, samt erstatning til grunneiere.
16. Det biologiske mangfoldet i Norge må registreres og kartfestes. Kartverket må brukes aktivt i arealplanlegging, både av myndigheter og i forbindelse med næringsvirksomhet.
17. Mangfoldet av naturtyper må ivaretas slik at deres funksjon som økosystemer og levesteder for arter opprettholdes.
18. Fremmede arter som er kunstig innført i norsk natur og som forstyrrer den naturlige balansen i økosystemet, må fjernes fra norsk natur.
19. Det skal ikke drives industrielt fiske i marine nasjonalparker, naturreservater eller andre marine verneområder.
20. Kriterier bak internasjonalt innmeldt marin vernegrad må gjøres juridisk forpliktende.
21. I arealplanlegging i urbane områder må hensyn til biologisk mangfold veie tungt. Det må opprettes flere grøntarealer, og eksisterende arealer må forvaltes på en måte som ivaretar artsmangfoldet.
22. Norge må innføre et nasjonalt naturbudsjett med årlig grense for naturtap og mål for restaurering. Det må stilles krav om at alle kommuner blir arealnøytrale.

DYREVELFERD

Dyr lider under menneskers prioritering av økonomisk profitt. Nedbygging av natur fører til at naturlandskap forsvinner. Økt industrialisering av matproduksjon truer biologisk mangfold og svekker norsk dyrevelferd.

Natur og Ungdom krever:

23. Det må forbys import og salg av uetisk produserte dyreprodukter, om produksjonsmetoden som er nyttet er forbudt i Norge.
24. Dyrers rettsvern styrkes, og dyrepolitiet må effektiviseres.
25. Produkter som er blitt testet på dyr skal ha tydelig merking.

ROVDYR

Matproduksjon basert på bruk av utmarksressurser er miljøvennlig. Rovdyr kan være en trussel mot dyr på utmarksbeite. Det er et mål å bevare levedyktige rovdyrstammer i Sør-Norge og Sør-Sverige samtidig som det tilrettelegges for miljøvennlig jordbruk.

Natur og Ungdom krever:

26. Det må bygges opp levedyktige bestander av store rovdyr og rovfugl i Norge.
27. Miljøfaglige råd må ligge til grunn ved utstedelse av jaktkvoter på dyr det drives bestandsregulerende jakt på.
28. Det skal ikke gis fellingstillatelser på rovdyr, med mindre dyret volder store tap. Så langt det er mulig må det unngås å gi fellingstillatelser på dyr som kan tilføre nytt genmateriale til den norske ulvbestanden.
29. Ved rovdyrskader må det gis full erstatning.
30. Det må satses mye på forebyggende tiltak slik at tapene av dyr på utmarksbeite reduseres. Dette innebærer økonomisk støtte til tilsynsordninger, forskning og utprøving av ulike tiltak.

ALLEMANNSRETTE OG FERDSEL I UTMARK

Naturen skal være tilgjengelig for alle. Folk skal ha tilgang til å gå i strandsoner, fjell, skog og mark uten å måtte ha spesiell tillatelse eller måtte betale for det.

Natur og Ungdom krever:

31. Naturområder som er spesielt viktige for friluftsliv og rekreasjon må bevares.
32. Strandsonen må beskyttes mot nedbygging og holdes tilgjengelig for allmenn ferdsel. En betydelig andel av strandsonen som i dag er nedbygget må tilbakeføres til naturlig tilstand.
33. Det må settes strenge begrensninger på motorisert ferdsel i utmark. Kun i helt spesielle tilfeller må det gis dispensasjon for barmarkskjøring.

34. Det må gjennomføres belastningsbegrensede tiltak i naturområder som er populære turistmål. Turistbedrifter må tilrettelegge for å spre kunnskap om skånsom bruk av naturen, i tillegg informere om eventuelle konsekvenser ved brudd på retningslinjene.

TROPISK REGNSKOG

Regnskogen inneholder et ukjent antall verdifulle dyre- og plantearter. For at regnskogens mangfold skal bevares, må den omfattende nedhoggingen og ødeleggelsen stanses.

Natur og Ungdom krever:

35. All ødeleggelse av tropisk og subtropisk regnskog må stanses.

36. Urbefolkningens livsgrunnlag må sikres. Hovedansvaret for forvaltningen må ligge hos urfolkene selv.

37. Norge må ikke importere produkter som er laget av regnskogstømmer, eller andre produkter som er produsert på en måte som skader regnskogen.

BIO- OG GENTEKNOLOGI

Føre var-prinsippet må legges til grunn for utvikling av gen- og bioteknologien. Teknologien må utvikles til det beste for fellesskapet, ikke forringe det naturlige genetiske mangfoldet. Sult og matmangel er i dag ikke grunnet lav matproduksjon, men skjev fordeling. Genmodifiserte planter kan øke produksjon, men kan ikke føre til jevnere fordeling av mat globalt. GMO er dermed ikke løsningen på verdens sult- og matmangelproblemer.

Natur og Ungdom krever:

38. Folkevalgte må basere seg på uavhengig forskning, ikke økonomisk profitt, i styring av kommersiell gen- og bioteknologi

39. Forskning på eller salg av gen- og bioteknologi må reguleres for å beskytte utsatte økosystemer og det naturlige genetiske mangfoldet.

40. Genmodifiserte produkter skal markeres slik at det er synlig for forbrukerne, uavhengig av om de er importerte eller norskproduserte.

41. Genmodifiserte organismer skal ikke settes ut i naturen og genmodifiserte organismer som fører til bruk av høyere doser miljøskadelige sprøytemidler, må forbys.

42. Genredigerte organismer må dekkes av det samme lovverket som alle andre genmodifiserte organismer. Alle genredigerte organismer må være mulig å spore.

43. Det må innføres et forbud mot bruk av gendrivere i naturen.

44. Hvert land må få råderett og økonomiske rettigheter over sine egne genetiske ressurser. Det må ikke tas patent på levende organismer, naturlige eller genmodifiserte, ei heller naturlige eller syntetiske gener.

2. PRIMÆRNÆRINGENE

Naturressursene skal høstes uten å forringe jordens fruktbarhet, livet i havet og naturens fantastiske mangfold for framtidige generasjoner.

Primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske, er produksjon basert på betingede fornybare ressurser. Dersom ikke økologiske grenser respekteres, vil mulighetene for forsvarlig ressursutnytting i framtiden ødelegges.

En av de største utfordringene verden står overfor er å produsere og fordele mat til en stadig økende verdensbefolkning. Alle land har rett og plikt til å brødfø egen befolkning i størst mulig grad. Matjorda må ikke legges brakk og ikke utpines, men brukes for å sikre lokal matproduksjon. Fiskeriressursene må ikke overforbrukes, men utnyttes framsynt.

Lokalprodusert mat er miljøvennlig, trygg og solidarisk. Miljøvennlig fordi den holder mer av matjorda og utmarka i hevd, og er tilpasset det lokale ressursgrunnlaget. Videre transporteres den lokalproduserte maten over kortere strekninger og gir derfor lavere utslipp av klimagasser. Trygg fordi bruk av lokale ressurser sprer mindre smitte og biologisk forurensning. Solidarisk fordi man bruker egne og ikke andres ressurser. Alle land bør derfor basere sitt matforbruk på lokale matvarer så langt som mulig.

Produkter basert på råvarer fra jordbruk, skogbruk og fiske er mer miljøvennlige enn varer laget av lagerressurser som kull og olje, eller varer som er svært energikrevende å framstille. Samtidig er de industrialiserte primærnæringene i dag storforbrukere av fossil energi og andre miljøskadelige innsatsfaktorer.

JORDBRUK

Jordbruket må drives på en økologisk forsvarlig måte uten utstrakt bruk av energikrevende maskiner, kunstgjødsel og sprøytemidler. Bruk av utmarks- og beiteressurser er en forutsetning for å oppnå dette. Energiforbruket bør være mindre enn energiproduksjonen i jordbruket, og korn bør benyttes til menneskeføde. Matjord er en verdifull og begrenset ressurs som må holdes i hevd, ikke bygges ned eller utarmes.

Natur og Ungdom krever:

1. Det må forskes mer på bærekraftig jordbruk og legges en plan for hvordan man skal legge om jordbruket slik at matproduksjonen blir mest mulig miljøvennlig.
2. En vesentlig del av det norske jordbruket må være økologisk drevet, og det må legges en plan for hvordan denne omleggingen skal gjennomføres.
3. Det må være et mål for hele jordbruket at produksjonen blir mer miljøvennlig. Forbruket av kunstgjødsel og sprøytemidler må ilegges strenge restriksjoner.
4. Norge må øke sin selvforsyningsgrad betraktelig. Det må være et klart mål å bli mindre avhengig av import av mat og fôr. Mest mulig av Norges dyrka mark må brukes for å produsere menneskeføde, heller enn dyrefôr, for å få mest mulig mat ut av de begrensede ressursene.

5. Det må tilrettelegges for bønder som driver dyrkbar jord i vanskelige områder som skråninger og små areal, blant annet gjennom tilskudd og subsidier.
6. Norsk kjøtt-, egg og melkeproduksjon må i størst grad baseres på miljøvennlige alternativer, som beite- og utmarksressurser. Unødvendig bruk av kraftfôr, eller fôr produsert på en måte som skader andre lands naturressurser må unngås. Det må være et langsiktig mål for Norge å bli selvforsynt med fôr. Toll og avgiftssatser må settes deretter.
7. Mat må avgiftsbelegges ut fra miljøskaden den medfører.
8. Mat må i størst mulig grad produseres for lokalt forbruk, ikke for eksport. All subsidiering av mateksport må opphøre.
9. Ved import av mat må varer fra miljøvennlig matproduksjon prioriteres. Importen må ikke svekke matsikkerheten i produsentlandet, og må følge standarder for etisk handel. Norske myndigheter må bruke tollpreferanser som virkemiddel for å sikre at importen skjer i tråd med disse prinsippene
10. Det veterinære grensevernet og kontrollen ved planteinnførsel må være sterkt og solid.
11. Norge må senke arealgrensene for bo- og driveplikt.
12. Ordningen med omsettelige melkekvoter må avskaffes.
13. Rammevilkårene for norsk jordbruk basert på norske ressurser, må bedres. Statlige tilskudd må omfordes fra kraftfôr til å styrke beitebaserte næringer.
14. Det bør gjøres attraktivt for unge å gå inn i jordbruket, ved gode og attraktive utdanningstilbud og økonomisk oppstartsstøtte for nye brukere.
15. Det må settes inn tiltak for å gjøre det mulig for ungdom uten odde å komme seg inn i jordbruket, blant annet ved bedre låneordninger, økt subsidiering i oppstartsfasen, samt å tilrettelegge for forpaktningsordninger.
16. Et aktivt vern av norsk dyrkbar mark. Det må innføres et forbud mot nedbygging av matjord.
17. Samlet fulldyrket areal må opprettholdes og økes.
18. Dyrket mark må ikke legges brakk. Dyrket mark som ligger brakk må tas i bruk.
19. Vitenskapelig kunnskap om dyrevelferd må legges til grunn i lovverket for dyrehold og jakt, og det må være sentralt i landbruksutdanningen og dyreforvaltningen.
20. Subsidierings- og momspolitikken må brukes aktivt til fordel for miljøvennlige produkter.
21. Myndighetene må legge til rette for uavhengig kunnskap og informasjon om miljøvennlige matvalg med lavere kjøttforbruk i utdanningen.

22. Plastforsøpling fra jordbruket må reduseres, og det må utvikles et mer miljøvennlig alternativ til rundballeplast.
23. Subsidieordningen for husdyr skal være basert på en kontinuerlig oversikt over antall dyr heller enn datosatte opptellinger.
24. Den tradisjonelle stølsdrifta over hele Norge må bevares og styrkes.

FISKERI

Fiskeressursene må høstes på en måte som gir liten fare for overbeskatning og som gir størst mulig utbytte på lang sikt. Samtidig må ressursene forvaltes og fordeles slik at fiskeriene bidrar til internasjonal matvaresikkerhet, og at kystbosettingen trygges. For de fleste fiskeslag oppnås disse målene best ved et fiske basert på mindre fartøy med passive redskaper. Dagens systemer med kjøp og slag av fiskerettigheter fører til overinvesteringer i havfiskeflåten, og at fiskerettighetene samles på stadig færre hender.

Natur og Ungdom krever:

25. Fiskekvotene må tildeles slik at de prioriterer kystflåten. Fordeling av kvoter må gjenspeile de ulike fangstmetodenes ressurstilpasning og energiforbruk.
26. Fiskekvoter må ikke være omsettelige.
27. Fiskeriforvaltningen må demokratiseres. Stortinget må få myndighet til å fatte viktige beslutninger om ressursutnyttningen i framtiden. Berørte parter må få komme med innspill til hvordan ressursene skal forvaltes. Føre var-prinsippet må legges til grunn for fastsettelse av totalkvoter.
28. Bruk av aktive fiskeredskaper, som trål og snurrevad, må underlegges strengere restriksjoner. I noen fjorder og kystnære områder bør bruk av denne typen fiskeredskaper forbys.
29. Råfiskloven må ikke uthules. Salgslagene må ha rett til å forhandle om prisen på fisk, uavhengig av langsiktige leveringsavtaler mellom fartøy og industri. De skal også ha rett til å dirigere fangster.
30. Norge må arbeide for en bedre forvaltning av Nordsjøen og for at EU legger opp til en mer bærekraftig fiskeripolitikk. Det må innføres en strengere regulering av industritrålfisket.
31. Det må etableres kystfiskesoner som dekker et større område enn dagens ordninger. Bruken skal være bærekraftig og uavhengig av etnisitet og bosted.
32. Det må drives kvoteregulert sel- og vågehvalfangst langs norske havområder. Kvotene må reguleres i forhold til bestanden, slik at det kan drives bærekraftig høsting av overskuddet. Vitenskapelig kunnskap om dyrevelferd må legges til grunn for en slik beskatning.
33. Det innføres et forbud mot lysfiske.

34. Norge må jobbe for at det blir vedtatt internasjonale bindende avtaler som begrenser fabrikkskipsfiske, stopper fangst av truede arter og drastisk reduserer fangsten av arter som er i tilbakegang.

OPPDRETT

Norsk oppdrettsnæring byr i dag på en rekke miljøproblemer. Rømming, sykdommer som spres til villfisk, samt utslipp fra merder er med på å forringe det naturlige økosystemet som finnes i norske fjorder og langs kysten. Det er i tillegg et grunnleggende problem at mye energi og ressurser går tapt når fisk som kunne vært spist av mennesker brukes til fiskefôr. Med dagens vekst i oppdrettsnæringen vil Norge om kort tid bli netto forbruker av fisk. Dette bidrar til å svekke verdens matvaresikkerhet og fører til et hardt press på arter som brukes i fiskefôr

Natur og Ungdom krever:

35. Det må være mulig å spore rømt oppdrettsfisk tilbake til produsenten. Oppdrettsfisk må merkes slik at den kan skilles fra annen fisk.

36. Oppdrettere må bøtelegges per rømte oppdrettsfisk. Urapportert rømning må medføre strengere straff.

37. Oppdrett i Norge må organiseres med rømningssikre anlegg. Det må opprettes sterke, uavhengige organer for kontroll av oppdrettsnæringa, med klare regler og strenge sanksjoner som fører til nedgang i rømmingen fra oppdrett av marine arter og spredning av sykdommer og parasitter som lakselus.

38. Fôret til oppdrettsfisk skal ikke bestå av fisk som kan brukes til menneskemat eller fisk som er fra truede bestander.

39. Oppdrettsindustrien må være lovpålagt å produsere mer fisk enn den forbruker.

40. Det må etterstrebnes å bruke lokale ressurser til fôr i oppdrettsanlegg.

41. Bruken av medisiner og kjemikalier i oppdrettsnæringa må reduseres til et bærekraftig nivå.

42. Det må bli strengere kontroll av lokaliseringen av oppdrettsanlegg. Det må opprettes oppdrettsfrie områder i og ved nasjonale laksefjorder.

43. Utrede muligheten for å genredigere oppdrettsfisk for å verne om villaksbestanden.

44. Det skal kun tildeles nye konsesjoner til rømningssikre, utslippsfrie og smittefrie mæranlegg. Det må ikke tildeles konsesjoner til anlegg som drives etter dagens standard. Utslippene, rømningen og smittespredningen fra eksisterende oppdrettsanlegg må reduseres for å komme på et bærekraftig nivå.

45. Ved utbygging av settefiskanlegg må naturmangfoldet tas hensyn til. Utbygging av settefiskanlegg i verna vassdrag kan ikke tillates.

46. Konsesjoner til oppdrettsnæringa må være tidsbegrenset. Brakklegging av lokaliteter og inndragning eller overtakelse av konsesjoner må brukes som et aktivt sanksjonsmiddel ved alvorlige brudd på miljølovgivningen.
47. Det må ikke drives oppdrett av torsk eller fremmede arter i Norge.
48. Offentlige midler til forskning på oppdrett av marine arter må gis til å løse de miljøproblemene som er knyttet til fiskeoppdrett.

SKOGBRUK

Tre er et miljøvennlig produkt dersom skogbruket drives på en økologisk forsvarlig måte. Stordrift med få sysselsatte og monokulturskog er en trussel mot det biologiske mangfoldet. Skogbruket bør legges om slik at det tas hensyn til naturverdier og truede arter under hogst og ved skjøtsel.

Natur og Ungdom krever:

49. Det må lages miljøforskrifter og lovverk som sikrer bærekraftig bruk av skogressursene.
50. Skogbrukssubsidier som skader gammel naturskog som aldri har vært flatehogd må fjernes.
51. Skogbruket må i større grad baseres på økologisk flerbruk. Det må settes i verk tiltak som gjør at det også lønner seg for skogeiere å utnytte mangfoldet i skogressursene, framfor fortsatt storsatsing på å gjøre levende skogområder om til monokulturområder.
52. Lauvskogressursene i norske skoger må utnyttes bedre. Ved en eventuell økt satsning på lauvskogressursene må verdifulle lauvskogsområder og lauvskogselementer sikres i skogbehandlingen.
53. Et skogbruk basert på flatehogst må legges om i de områder der dette ikke er økologisk forsvarlig. Dette kan legges om til for eksempel blendingshogst eller plukkhogst.
54. Bruk av sprøytemidler i skogbruket må stanses.
55. Statlig eide skoger må tilbys til vern uten krav om erstatning.

REINDRIFT

Reindrift er en tradisjonsnæring med minst tusen års historie i Norge. Gitt riktige rammevilkår og påbud om økologisk bærekraftig drift, er reindriften en potensielt grønn næring. Reindriften har en vesentlig plass i samisk kultur, og reindriftpolitikk må derfor utvikles med et urfolksperspektiv tilstede. Dessverre fører nye naturinngrep på vidda til tap av beitearealer, noe som sammen med høye flokktall kan føre til overbeiting, og utarming av viddas naturressurser. Utstrakt bruk av motorisert ferdsel i reindriften kan også være med på å forringe naturgrunnlaget.

Natur og Ungdom krever:

56. Det må ikke legges beslag på viktige beiteområder for tamrein.

57. Antall rein i beiteområdene må ikke overskride naturens ressursgrunnlag. Inngrep i beiteområdene som undergraver ressursgrunnlaget kan ikke aksepteres.
58. Forvaltningen av reindrift må bygge på tradisjonell kunnskap og prinsipper om bærekraft, samt kunnskap om dyrevelferd.
59. I forvaltningen av reindrift må hensyn til små reindriftsutøvere vektlegges. Det må bli lettere for unge reindriftsutøvere å komme inn i næringa.

3. KLIMA

Klimaendringene er farlige, urettferdige og allerede i gang. Skal vi unngå farlige klimaendringer må den globale oppvarmingen ikke overstige 1,5 grader. FNs klimapanel har sagt at det fremdeles er mulig å ikke overstige dette, men det haster. Verden må starte en omlegging til et grønt samfunn nå, og samtidig sørge for tiltak som vil hjelpe de som allerede rammes av klimaendringene.

REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP

De norske klimagassutslippene er blant de høyeste i verden, fordelt på antall innbyggere. I tillegg til disse utslippene bidrar Norge til storstilt forurensing i andre land gjennom eksport av olje og fossilgass, samt tunge investeringer gjennom Statens Pensjonsfond Utland i fossile næringer.

1. Det må være et langsiktig mål at Norge innen 2050 skal være et nullutslippssamfunn, i tråd med FNs klimapanelers anbefalinger. Det må settes klare, etappevise mål for reduksjoner av utslipp. Målene må være førende for planlegging av all transport, næringsvirksomhet og energibruk.
2. Kommunene må gjennomføre tiltak for å redusere sine klimagassutslipp innenfor alle sektorer, og stille miljøkrav til kommunenes leverandører.
3. De norske klimagassutslippene må kuttes nasjonalt. Tiltak i utlandet må komme i tillegg til klimatiltak i Norge. Planting av skog må ikke regnes med i Norges klimaregnskap.
4. Norge skal innføre Klimaombud, hvor ombudets oppgave er å følge opp at Norge ikke begår miljøkriminalitet, bryter sine internasjonale miljøforpliktelser og norsk miljølovverk. Videre skal ombudet følge opp vedtak i Stortinget. Klimaombudet skal være partipolitisk uavhengig og ha reell faglig kompetanse.

5. Klimamanipulering som innebærer ytterligere eksperimentering med jordas klima- og økosystemer må ikke iverksettes. Norge må jobbe for et internasjonalt forbud mot dette.
6. Det internasjonale klimaregimet må være bindende og følge FNs anbefalinger om utslippskutt. Uavhengig av et slikt regime må Norge sørge for tilstrekkelige utslippsreduksjoner på hjemmebane.
7. Norge må være en pådriver for at alle klimagassutslipp fra internasjonal skips- og luftfart inngår som en del av det globale rammeverket for reduserte klimagassutslipp.
8. Norge må bevilge minst én prosent av bruttonasjonalinntekt til utslippsreduksjoner, klimatilpasning og klimaskaderekompensasjon i lav- og mellominntektsland. Det må ikke gis penger til prosjekter som forringer det biologiske mangfoldet i mottakerlandet. Bistandsprosenten og regnskogsmidlene må opprettholdes og midlene til utslippskutt må komme i tillegg til disse.
9. Norge må innføre ordningen med karbonavgift til fordeling, forutsigbart stigende med 100% tilbakebetaling til innbyggerne.
10. Norge må følge føre-var-prinsippet og være forberedt på de verst tenkelige konsekvensene klimaendringene kan medføre ved å iverksette tiltak umiddelbart.

KLIMAFORDREVNE

Klimaendringene driver stadig flere på flukt. Det er viktig å forhindre at flere blir fordrevet, både gjennom lavere utslipp av drivhusgasser og klimatilpasningstiltak. Det må opprettes sterke internasjonale ordninger for hvordan man skal ivareta rettighetene til de klimafordrevne. Norge er i en særstilling som er både moralsk pliktet og har økonomisk evne til å ta initiativ til en internasjonal ordning.

Natur og Ungdom krever:

11. En person som er fordrevet fra sitt leveområde på grunn av naturkatastrofer eller fordi deres livsgrunnlag er ødelagt av alvorlige klimaendringer, må defineres som klimafordreven.
12. En person som har status som klimafordreven må gjennom norsk lovverk ha krav på midlertidig beskyttelse.
13. I det tilfellet en klimafordreven ikke har mulighet til å flytte tilbake til sitt opprinnelige leveområde, må den klimafordrevne gjennom norsk lovverk ha krav på permanent beskyttelse.
14. Det må innføres en rekke klimatilpasningstiltak i lokalsamfunn for å forhindre at mennesker blir klimafordrevne. Norge må være en pådriver for en internasjonal ordning som støtter slike tiltak i fattige land.

15. Det må igangsettes et internasjonalt samarbeid som jobber med å få land til å anerkjenne de klimafordrevnes rettigheter, samt hjelpe land som ikke har mulighet til å ivareta sine klimafordrevnes rettigheter.
16. Land som har påført klimaskade gjennom bevisste handlinger og dermed bidratt til flere klimafordrevne, må ta aktivt ansvar for eventuelle klimafordrevne respektivt til påført skade og ressurser.
17. FNs flyktningkonvensjon må ikke svekkes.
18. Klimafordrevne skal anerkjennes og ha samme rettigheter som flyktninger. De skal også kunne regnes som kvoteflyktninger. Antallet kvoteflyktninger skal økes i forhold til økingen av klimafordrevne.

4. ENERGI

Energiforbruket skal holdes på et så lavt nivå som mulig. Fossile energikilder som olje, kull og fossilgass må erstattes av nye, fornybare energikilder. Miljøskadelig atomkraft må ikke bygges ut i Norge.

All produksjon av energi har negative miljøkonsekvenser. Vannkraftutbygging gir store naturinngrep, noe som reduserer det biologiske mangfoldet og opplevelsesverdien av naturen. Massiv vannkraftutbygging har gitt norsk vassdragsnatur store sår.

Forbrenningen av fossilt brensel som olje, kull og fossilgass er den viktigste årsaken til menneskeskapt klimaendring. Ifølge FNs klimapanel må utslippene av klimagasser kuttes med 40 - 60 prosent innen 2030, dersom vi skal begrense global oppvarming til 1,5 grad. I-landene har skapt klimaproblemet, og har derfor hovedansvaret for å løse det.

Det samlede energiforbruket i Norge er svært høyt og øker stadig. Forbruket av energi må reduseres og effektiviseres. Produksjonen av ny fornybar energi må økes for å erstatte vårt fossile energiforbruk og for å eksportere ren, fornybar energi.

PRODUKSJON OG BRUK AV ENERGI I NORGE

Halvparten av energiforbruket i Norge er fossilt og forurensende. En rekke enkle tiltak kan gi dramatiske kutt i forbruket av energi. Høyverdige energiformer som elektrisitet bør i minst mulig grad brukes direkte til å dekke energiformål som oppvarming. Norge må satse på utbygging av nye fornybare energikilder for å erstatte den fossile energien. Kombineres dette med utbygging av vannbårne varmesystemer og energisparing er potensialet for å redusere klimagassutslippene stort.

Natur og Ungdom krever:

1. Det må ikke åpnes for nye, store vannkraftutbygginger. Gamle og ineffektive vannkraftverk må rustes opp såfremt det ikke gir negative naturkonsekvenser. Utbygging av mikro, mini- og småkraftverk må skje på en måte som ikke reduserer artsrikdommen i vassdraget.
2. Utbyggingen av mikro, mini- og småkraftverk må sees i sammenheng, slik at sumvirkningene for naturmangfoldet blir tatt hensyn til.
3. Det må ikke bygges ut noen form for vannkraft i verna vassdrag.
4. Energiforbruket i Norge må reduseres kraftig gjennom energisparing og –effektivisering. Det må settes et ambisiøst og konkret mål for energieffektivisering, og man må bruke offentlige tilskudds-, låne- og skatteordninger for å gi incentiv til næringsliv og private til å energieffektivisere. Tiltak for energisparing og -effektivisering må innføres i alle offentlige bygg.
5. Prisen på energi må reflektere miljø- og naturkostnadene ved slik produksjon og stimulere til et miljøvennlig bruk av energi. For å sikre at prisøkningen ikke rammer ulike samfunnsgrupper skjevt, må det legges opp til høyere pris for overforbruk enn for nødvendig forbruk.

6. Utbygging av linjenettet må skje på en bærekraftig og miljøvennlig måte som setter hensynet til naturmangfold, fornybare næringer og urfolk i første rekke. Utbyggingen må sikre realisering av fornybar energi og andre klimatiltak.
7. Energi må produseres og transporteres slik at minst mulig av energien går tapt i prosessen fram mot forbrukeren.
8. Det skal tilrettelegges for en mer lokal produksjon og forsyning av fornybar energi i Norge.
9. Det må ikke bygges forurensende gasskraftverk i Norge. Bruk av teknologi for CO₂-håndtering er et viktig virkemiddel for å redusere klimagassutslippene. Eksisterende gasskraftverk må ta i bruk CO₂-håndtering. Inntil CO₂-håndtering er på plass må gasskraftverkene stenges.
10. Støttetiltak for CO₂-håndtering må ikke gå på bekostning av satsning på energisparing og ny fornybar energi.
11. Rammevilkårene for bedrifter som driver med ny, fornybar energi må være stabile og gode.
12. Utbygging av vindkraft må ta hensyn til naturmangfold, primærnæringer og urfolk.
13. Det må satses på forskning, utvikling, demonstrasjon og utbygging av vindkraft til havs. Utbyggingen må være skånsom mot andre fornybare næringer.
14. Norge må legge til rette for økt fornybar kraftutveksling med Europa.
15. Bruk av fossil energi til oppvarming må fases ut. Miljøavgiften på olje og fossilgass til oppvarming må være høy. Offentlig virksomhet og private som bruker oljefyring må gis økonomisk gunstige vilkår for overgang til miljøvennlig energi.
16. Byggeforskriftene må stille krav om passivhusstandard, bruk av vannbåren varme og energibruk basert på ny fornybar energi.
17. Myndighetene må ikke legge til rette for utbygging av infrastruktur for bruk av fossilgass i Norge eller infrastruktur som legger til rette for økt utveksling av fossilgass med andre land.
18. Myndighetene skal legge til rette for salg av overskuddselektrisitet fra private husstander til strømmettet.
19. Offentlige instanser på alle nivåer må gi sterke insentiver for solceller på tak, og sikre at solkraft utgjør en betydelig del av norsk strømforsyning.

OLJE- OG GASSUTVINING

Utvinning og bruk av olje og gass gir enorme klimagassutslipp. I tillegg forurenses havet av olje og kjemikalier. En ukontrollert utblåsning av olje vil gi katastrofale følger. Norsk oljeindustri er en trussel mot verdens klima, samt dyre- og planteliv. Samtidig er mange mennesker og lokalsamfunn i dag avhengige av arbeidsplassene i industrien. Derfor må petroleumsnæring avvikles på en solidarisk og rettferdig måte. De samfunnsøkonomiske kostnadene av omstillingen må fordeles jevnt, ikke legges på arbeidere alene.

Natur og Ungdom krever:

20. Det må opprettes varige petroleumsfrie områder på norsk sokkel. Disse må opprettes i særlig sårbare områder, samt der petroleumsvirksomhet kommer i konflikt med bærekraftig næringsvirksomhet. Vernet skal ikke være til hinder for høsting av fornybare ressurser.
21. Det må ikke tildeles nye konsesjoner til oljevirksomhet. Det må lages en rettferdig nedtrappingsplan med avvikling som mål for den eksisterende petroleumsindustrien. Avviklingen må skje så fort og så rettferdig som mulig.
22. Det må satses på forebyggende sikkerhetstiltak på norsk sokkel. Sikkerhetshensyn må veie tyngre enn kortsiktige bedriftsøkonomiske hensyn.
23. Staten skal ikke dekke kostnader knyttet til letevirksomhet og petroleumsutvinning på norsk sokkel.
24. Oljevernberedskapen i norske havområder og langs kysten må kontinuerlig forbedres og moderniseres.
25. Forurensende energibruk i forbindelse med eksisterende olje- og gassvirksomhet bør ikke erstattes med fornybar energi fra land.
26. Petroleumsforvaltningen må være åpen og demokratisk, slik at alle berørte samfunnsinteresser får reelle muligheter for påvirkning. Miljøhensyn må ivaretas i alle ledd i forvaltningen, og miljøfaglige tilrådninger må respekteres.
27. Ordningen med tildeling av letetillatelse i forhåndsdefinerte områder (TFO) må avskaffes.

ATOMKRAFT

Atomkraft er en utfordrende måte å produsere energi på. Konsekvensene av ulykker er ekstremt store. Dagens teknologi tillater ikke sikker lagring eller behandling av høyradioaktivt avfall, derfor må dette forskes på. Vi kan stille oss positive til forskning på fusjon, men aldri fisjon. Vi skal alltid sette en satsning på fornybare energikilder fremfor atomkraft.

Natur og Ungdom krever:

28. Det bør forskes mer på Thoriumdrevne atomkraftverk. Dersom ny og grundig forskning tilsier at man kan drive atomkraftverk på en måte som ikke er skadelig for helse, naturmangfold, primærnæringer og urfolk, kan det være hensiktsmessig å utrede muligheten for utbygging av atomkraftverk i Norge.

29. I tilfellet at kjernekraft bygges ut i Norge skal det være statlig eid og det må det stilles strenge sikkerhetskrav.
30. Norge skal ikke bidra til å forbedre atomkraftens konkurranseevne.
31. Norge må ta ansvar for eget atomavfall. Norske myndigheter må sette i gang en prosess som tar sikte på å løse avfallsproblemet i vår levetid.
32. Atomdrevne transportmidler og transportmidler med atomavfall eller atomvåpen må ikke gis adgang til norske farvann, landområder og luftrom.
33. Norge må til enhver tid ha tilfredsstillende varslings- og beredskapsplaner ved atomulykker.
34. Prinsippet om at forurenser betaler må også gjelde atomindustrien.
35. Utgangspunktet er at norsk atomavfall må lagres og deponeres forsvarlig i Norge. Norske myndigheter kan jobbe for et samarbeid med de andre nordiske landene om forsvarlig lagring av nordisk atomavfall.
36. Norge må være en pådriver dekommisjonering av atomkraftverk som har nådd slutten av sin levealder.
37. Norge må ikke støtte forlengelse av levealderen på gamle atomkraftverk gjennom økonomiske eller tekniske bidrag.

5. TRANSPORT

Samfunnet må organiseres slik at behovet for transport holdes på et lavt nivå. Miljøvennlige transportmidler som buss, sykkel og skinnegående transportmidler skal brukes istedenfor bil og fly.

Biler, fly og båter slipper ut enorme mengder CO₂ som gir menneskeskapte klimaendringer. I tillegg bidrar transporten til store lokale luftforurensingsproblemer og utslipp som gir forsurening av natur og miljø.

Veger, parkeringsplasser og flyplasser ødelegger sårbare og verdifulle naturområder og reduserer det biologiske mangfoldet i naturen. Det store arealforbruket i samferdselssektoren er også en trussel mot jordbruksproduksjon og miljøvennlig byutvikling.

For at transporten skal skje på den mest energieffektive og minst miljøødeleggende måten, kreves det en overgang fra bil- og flytrafikk til miljøvennlige transportformer. Dette krever en bevisst, transportreduserende arealplanlegging og at de miljøvennlige transportmidlene gjøres mer attraktive enn bil, fly og andre svært forurensende transportmidler.

TRANSPORTREDUSERENDE AREALPLANLEGGING

Norske byer og tettsteder må planlegges med mål om å redusere folks daglige transportbehov. Den fysiske planleggingen må tilrettelegge for kollektive transportløsninger, ikke baseres på at alle skal behøve å benytte seg av bil.

Natur og Ungdom krever:

1. Arbeidsplasser og nærmiljøfunksjoner må plasseres i nærheten av der folk bor. Offentlige tjenester og andre servicetilbud i små lokalsamfunn og lokalmiljøer bør opprettholdes og utbygges.
2. I sentrale byområder bør bilbruken reduseres til et minimum. Det må opprettes bilfrie by- og boligområder.
3. Det må føres en restriktiv parkeringspolitikk for å redusere bilens fordeler. Antall parkeringsplasser må holdes på et lavt nivå i sentrumsnære områder.
4. Det må legges til rette for innfartsparkering i forbindelse med kollektivårer og jernbanestasjoner rundt de store byene.
5. Det må settes en maksimumsgrense for hvor mange parkeringsplasser det er lov å opprette i forbindelse med boligbygging og næringsvirksomhet.
6. Kommunene må arbeide mot etablering av private parkeringsplasser på tomter uten bebyggelse.
7. I byområder må tomme hus tas i bruk. Eldre bygninger og boligstrøk må rehabiliteres og holdes i hevd.

8. Når det skal bygges nytt i byer og tettsteder bør dette skje med mål om fortetting. Utbyggingen bør skje på allerede påvirkede arealer, såkalte grå arealer. Grønne arealer som friområder, naturområder og jordbruksland bør ikke bebygges.
9. Det må ikke bygges bilbaserte kjøpesentre. I stedet må nærbutikkene styrkes.
10. Transportkrevende virksomhet må plasseres i direkte tilknytning til jernbanenettet og havner.
11. Mikromobilitetstilbud i byer må kun rulles ut dersom de faktisk erstatter biltrafikk og fører til utslippskutt. Mikromobilitetsfrakomstmidler må kunne repareres og gjenvinnes forsvarlig

HELHETLIGE TRANSPORTLØSNINGER

For å nå målene om mindre miljøproblemer skapt av transport er det viktig at alle deler av transportpolitikken utvikles med klar målstyring mot mer miljøvennlig transport.

Natur og Ungdom krever:

12. Vegkapasiteten må ikke utvides i trafikkbelastede områder. I stedet må det satses på transportminimering, kollektivtrafikk og godstransport på jernbane og båt.
13. Det skal ikke gjennomføres store kapasitetsøkende eller naturødeleggende vegutbygginger. I stedet må vegmidlene prioriteres på eksisterende veger til målrettede trafiksikkerhetstiltak, vedlikehold og tilrettelegging for kollektivtrafikk.
14. Miljøpolitikken må legge klare rammer for transportpolitikken. Transportpolitikken må organiseres slik at alle transportpolitiske virkemidler sees i sammenheng og miljøvennlig kollektivtrafikk favoriseres når beslutninger skal fattes og penger skal fordeles.
15. Det må stilles strenge krav til utslipps- og støybegrensning på all transport. Slike begrensninger bør primært skje i form av trafikkreduksjoner.
16. Det må innføres restriktive tiltak mot biltrafikken, som køprising, i byene. Inntekter fra køprising, bompenger og lokale drivstoffavgifter bør brukes til investering i og drift av kollektivtilbudet og tiltak for myke trafikanter fremfor å investere i nye vegprosjekter.
17. Satsingen på nye og mer miljøvennlige drivstoff må intensiveres. Dette gjelder både for bil, buss, båt og fly. Nullutslippsbiler må gis økonomiske fordeler og prioritet i trafikken.
18. En føre var – holdning må legges til grunn når det gjelder produksjon og bruk av biodrivstoff. Forbruk og produksjon av biodrivstoff må forutsette faktiske utslippskutt og at matvareproduksjon og naturmangfold ikke trues eller ødelegges.
19. Drosjetakstene bør holdes på et lavt nivå og ordningene for leie av bil, varebil og bildeling bør forbedres.
20. Norge må ha en høy nasjonal avgift på fossilt drivstoff. Inntektene fra avgiften bør brukes til investeringer i utslippsreducerende kollektivtiltak.

KOLLEKTIVTRAFIKK

Kollektivtrafikken må utvikles til å bli et fullverdig alternativ til bruk av bil i byer og tettsteder. Det er et mål å øke kollektivtrafikkens totale andel av persontransporten.

Natur og Ungdom krever:

21. Det må opprettes insentiver for drosjer og næringskjøretøy uten forurensende utslipp.
22. Kollektivtrafikken må være konkurransedyktig, og fremkomstmidlene må være behagelige, samt være tilpasset personer med funksjonsnedsettelse. Kollektivtilbudet må være så billig som mulig.
23. Miljøvennlig kollektivtrafikk må samarbeide for å konkurrere med bil og fly, ikke utkonkurrere eller motarbeide hverandre. Der busstilbudet hindrer satsing på skinnegående transportmiddel eller gjøre det dårligere, bør skinnegående transport prioriteres.
24. I by- og tettstedsområder bør det være egne kollektivfelt på alle veger med stor rushtidstrafikk.
25. Utbedringer i kollektivtilbudet må finansieres gjennom økte offentlige bevilgninger og ikke økte billettpriser for de reisende.
26. Myndighetene må sørge for forutsigbare og stabile økonomiske rammer for kollektivtrafikken.
27. Det bør satses på utbygging av effektive og omfattende elektriske kollektivsystemer i de store byene.
28. Det må satses på et bedre kollektivtilbud også utenfor de store byene.
29. For å få et bedre kollektivtilbud må det satses på resultatskontrakter mellom kollektivselskaper og myndigheter. Eventuelle anbudskonkurranser må fokusere på kvaliteten på kollektivtilbudet, og ikke gjennomføres med tanke på kutt i offentlig støtte til kollektivtrafikken.
30. Alle kollektivruter og -operatører må samles på én plattform for å gjøre det enkelt å bestille reiser fra A til Å.
31. Det må innføres miljøsertifiserte vaskehaller for busser og tog.

BÅTTRAFIKK OG SKIPSFART

De fleste former for transport med båt er mer miljøvennlig enn bruk av bil og fly. Båttrafikk bør derfor favoriseres framfor mer forurensende transport.

Natur og Ungdom krever:

32. Lokalbåtrutene må styrkes slik at tilbudet dekker hele kyst-Norge. Mellom store byer bør bruk av forurensende hurtigbåter begrenses.

33. Fergesamband må opprettholdes og opprustes i stedet for bygging av nye broer og tunneller. Fergesamband må gradvis omlegges til hybrid- og el-ferger
34. Det må satses på ny, miljøvennlig teknologi for å redusere utslippene fra båter og skip.
35. Det må settes restriksjoner på bruk av lystbåter i sårbare områder.
36. Konkurranser som offshorerace må forbys.
37. Alle større norske havner må tilby landstrøm til skip som ligger til kai.
38. Myndighetene må kreve effektiv støydemping og effektiv energibruk på alle utenbordsmotorer.
39. Cruisetraffikk må forbys.

JERNBANE

Natur og Ungdom går inn for en storstilt satsing på jernbanen. Jernbanen er en energieffektiv og lite forurensende transportmåte, både for gods- og persontransport. Den er lite miljøødeleggende, og har stor betydning for en rekke lokalsamfunn.

40. Baner og togmateriell må utbedres slik at reisetiden mellom de største byene reduseres kraftig. Ved utredning av jernbaneutbygging må fremtidig behov medberegnes.
41. Det må satses på utbygging av høyhastighets jernbanenett mellom de største byene. Ved annen utbygging i og rundt de største byene må fremtidig utbygging av høyhastighetstog tas hensyn til.
42. Det må legges til rette for mer godstransport på jernbane.
43. Jernbanenettet må forbedres og utvides til å omfatte større deler av landet. Strekningene med størst transportgrunnlag må prioriteres.
44. Ved all jernbaneutbygging må miljøgevinster og miljøkonsekvenser veies opp mot hverandre.
45. Sidebanene må bevares og de nedlagte sidebanene må gjenopprettes. Småstasjonene må beholdes.
46. Lettbanemateriell bør tas i bruk til trafikk på lokale jernbanestrekninger. Der det er mulig må dette utvides til et bybanetilbud gjennom bygging av nye skinner til sentrum og boligområder.
47. For å bedre jernbanetilbudet rundt de store byene må det satses på utbygging av dobbeltspor.
48. Alle jernbanestrekninger i Norge skal elektrifiseres for å unngå forurensing fra diesellokomotiver.

49. Staten må gi utbyggere av jernbaneprosjekter stabile økonomiske rammevilkår for å sikre rask og effektiv utbygging. Stortinget må binde seg til langsiktig finansiering av store jernbaneprosjekter.
50. Flytoget må avskaffes for å befri kapasitet i Oslotunellen.
51. Staten skal bygge ut Nord-Norgebanen for å sikre et jernbanetilbud i større deler av Norge. Traseen må ha minimale naturinngrep og ta hensyn til samisk kulturutøvelse.
52. Bomavgifter fra veg og avgifter på innenlands flytrafikk må brukes til jernbaneformål på konkurrerende strekninger, der dette eksisterer.
53. Bevilgninger til drift og vedlikehold av jernbanen må holdes på et stabilt og høyt nivå med mål om å ta igjen etterslepet.
54. Miljøhensyn og kvalitet i tilbudet skal vektlegges i anbudsrunder om norske jernbaner.
55. Jernbanen har en større mulighet til å være for alle dersom den ikke er kommersiell. Derfor må den norske jernbanen ikke privatiseres, men eies av staten.

FLYTRAFIKK

Flytrafikk er den mest forurensende av alle former for transport. Flytrafikken bør reguleres for å redusere antallet flyreiser. Det må settes i verk nasjonale tiltak for å redusere innenlands flytrafikk, og norske myndigheter må jobbe aktivt for virkemidler som reduserer flytrafikken internasjonalt.

Natur og Ungdom krever:

56. Det må innføres miljøprogressive avgifter på innenlands flytrafikk der det finnes miljøvennlige alternativer.
57. Reduksjonen av innenlands flyreiser må først og fremst tas på de sterkt trafikkerte rutene mellom de store byene.
58. Det må ikke opprettes nye flyplasser i Norge, og eksisterende flyplasser må ikke utvides.
59. Offentlig subsidiering av flyplasser på steder der det finnes et godt miljøvennlig alternativ må avskaffes.
60. Det må utarbeides miljø- og klimaanalyser ved alle eventuelle større lufthavnutvidelser i Norge.
61. En del av AVINORs overskudd må gå til finansiering av jernbaneprosjekter mellom de store byene.
62. Norge må jobbe for å redusere internasjonal flytrafikk, blant annet gjennom globale miljøavgifter og inkludering av den internasjonale flytrafikken i internasjonale miljø- og klimaavtaler.
63. Forby all unødvendig privat flytransport fra å lande og oppbevares på norske flyplasser.

64. Ordninger som belønner flypassasjerer, som bonuspoeng og taxfree, må avvikles i Norge og internasjonalt.
65. Det må satses på elektriske fly på kortbanenettet i Norge. Så lenge produksjonen av el-fly tar hensyn til mennesker og miljø.
66. Det må innføres en flyseteavgift som gjør det mer lønnsomt å fylle alle flyenes seter. Denne flyseteavgiften må gjelde for reiser til og fra utlandet, samt innenlandsreiser.

SYKKEL OG FOTGJENGERE

Sykkel og gange er de mest miljøvennlige måtene å transportere seg på. Potensialet for større sykkelandel er stort i norske byer og tettsteder. Det trengs en helhetlig tanke for utbygging av sykkelvegnett, sett i sammenheng med gågater og parker. Det skal være komfortabelt og sikkert å være syklist i byen.

Natur og Ungdom krever:

67. I byer og tettsteder må det bygges omfattende sykkelvegnett. Det eksisterende må utvides, vedlikeholdes og opprustes.
68. Brøyting og tilrettelagt gang- og sykkelinfrastruktur på vinteren må prioriteres.
69. På sentrale steder må det opprettes tyverisikre, overdekkede parkeringsplasser for sykler.
70. I store og mellomstore byer må det innføres bysykkelordninger. Tilbudet må være billig og brukervennlig.
71. Trafikkreglene må endres slik at syklist og fotgjenger prioriteres. Trafikkreglene for syklist må forenkles.
72. Sykkel- og gangfelt må være separate der det er hensiktsmessig.
73. Det må tilrettelegges for bruk av elektrisk sykkel som alternativ til bil.

6. INDUSTRI

Det må være et mål for norsk industri å lage produkter som er nødvendige, bestandige, og energieffektive. Produktene må ikke føre til store miljøproblemer når de produseres, brukes eller kasseres.

Det aller meste av industriell virksomhet har uheldige miljøeffekter. Ved å stille krav til, og forbedre, produksjonsmetoder kan likevel forurensningen reduseres betraktelig. Forurensende industri lønner seg ikke i lengden. Norsk industri bør legge om produksjonen til mer miljøvennlige produkter og produksjonsmetoder.

Arbeidet med å rydde opp etter gamle utslipp av miljøskadelige stoffer er viktig, men myndighetene må også ta lærdom og sikre seg mot at nye utslipp forekommer.

Forurensing fra industrien kommer ikke bare fra fabrikkene, men også fra produkter som lett blir ødelagte, eller som fører til miljøskader når de blir kassert. For å redusere total produksjon og store mengder unødvendig avfall, er det viktig at produkter har lengre levetid.

FRAMSYNT NÆRINGSPOLITIKK

Norge er i dag svært avhengig av forurensende industriproduksjon. Norske myndigheter må bruke en rekke virkemidler for å få i gang mer framsynt og miljøvennlig produksjon i Norge.

Natur og Ungdom krever:

1. Norske myndigheter bør sette i gang forskningsprogrammer og tiltakspakker for utvikling av framtidsrettet og miljøvennlig produksjon i Norge.
2. Det norske skattesystemet må endres i grønn retning. Skatten må være progressivt knyttet til bedriftenes utslipp og energibruk, og må fremme utvikling og innføring av ny miljøvennlig teknologi.
3. Det må legges til rette for etablering av næringsvirksomhet direkte og indirekte knyttet til produksjon av miljø- og klimaløsninger. Slike virksomheter må gis gode rammevilkår og skattefordeler.
4. Miljøvennlig norsk industri må sikres langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

FORURENSING FRA NORSK INDUSTRI

Norsk industriproduksjon gir store utslipp av både miljøgifter, forsurende stoffer, klimagasser og sot. Denne forurensingen må reduseres kraftig.

Natur og Ungdom krever:

5. Den norske utslippspolitikken må skjerpes, utslippskonsesjoner må gis på bakgrunn av hva naturen kan tåle, og ikke virksomhetens økonomi eller kapasitet.
6. Norsk industri må benytte beste miljøvennlige teknologi.

7. I alle svært forurensa havner, fjorder, innsjøer og elver må det snarest settes i gang opprydning av miljøgifter og tungmetaller. Dette må gjøres slik at giften ikke fører til biologiske effekter, og slik at fisk og skalldyr fra hele området er spiselig for mennesker. Både staten, lokale myndigheter og næringslivet må bidra til en slik opprydning.
8. Norge må være en pådriver for å oppnå den internasjonale Oslo-Paris-kommisjonens Sintra-målsetting. Dette innebærer stopp i alle utslipp av syntetiske miljøgifter. Det skal bare forekomme naturlige bakgrunnsverdier av miljøgifter.
9. Alle utslipp av miljøgifter fra industri til sjø må forbys.
10. Det må innføres høye miljøavgifter for å hindre miljøskadelig produksjon.
11. Arbeidernes tillitsvalgte må kunne gripe inn mot miljøkriminelle forhold uten fare for egen stilling.
12. Det må satses på forskning på miljøgifter og radioaktivitet i sjødyrene i norske farvann.
13. Store punktutslipp må ta i bruk CO₂-håndtering.

BERGVERKSINDUSTRIEN

Økning i mineralpriser på verdensmarkedet har ført til nysatsning på bergverksindustri i Norge. Forvaltet på en god måte, kan gruvedrift gi oss viktige mineraler, og inntekter og ringvirkninger i lokalsamfunn. Gruvedrift er en kontroversiell næring, som ofte fører til irreversible naturødeleggelser og arealkonflikter med andre næringer, natur- og friluftsjøinteresser. Bruk av sjødeponi og utslipp av giftige kjemikalier er ikke miljømessig akseptabelt.

Natur og Ungdom krever:

14. Sjødeponi av gruveavgang må lovmessig forbys i Norge. Alternativer som tilbakefylling av avgangsmasse, minimalisering av avfall, og alternativ bruk av massen må heller velges.
15. Der hvor nyetablering av gruvevirksomhet fører til arealkonflikter med urfolksinteresser og tradisjonsnæringer, må disse interesser veie tyngst.
16. Nyetablering av gruvedrift må etterstrebe å minimere sine naturinngrep. Underjordisk drift må velges, framfor dagbrudd og sprengning av fjelltopper.
17. Ved nye gruveprosjekter må det foreligge en langsiktig plan for nedstengning og rehabilitering av området etter endt virksomhet.
18. Det må innføres et forbud mot gruvedrift på havbunnen inntil det er gjort grundige kartlegginger av økosystemene som vil bli berørt.

7. FORBRUK OG AVFALL

Avfallsmengdene skal minimeres. Mest mulig materiale må gjenvinnes. Unødvendig produksjon og forbruk må reduseres fordi det øker avfallsmengden og overbelaster knappe, verdifulle naturressurser.

Produksjonen av de varene vi i Norge og andre vestlige land overforbruk er ofte svært ressurskrevende og miljøskadelig. Vårt forbruk går utover miljøet og må derfor reduseres. Samtidig må det eksisterende forbruket bli mer miljøvennlig. Det må tilrettelegges for at flere kan velge å kjøpe varer som er produsert på en lite miljøskadelig måte og som er lette å gjenvinne.

Alle former for avfallsbehandling gir forurensing, både materialgjenvinning, deponi og forbrenning. Hvilken avfallsbehandlingsform som skader miljøet minst, og representerer minst sløsing med ressurser avhenger av situasjonen. Avfallshierarkiet må følges ved å favorisere ombruk, legge til rette for materialgjenvinning, gjenvinne energien i avfallet og til slutt deponere sikkert det som ikke lar seg behandle på andre måter. Avfall er ikke søppel – det er en ressurs.

AVFALLSMINIMERING OG BÆREKRAFTIG FORBRUK

Overforbruk og utbredt bruk av produkter med kort levetid gir enorm ressursløsning. Det må settes krav til både produsenter og forbrukere om å redusere avfallsproduksjonen.

Natur og Ungdom krever:

1. Unødvendig emballasje skal unngås. Det må utarbeides restriktive retningslinjer for bedre bruk av emballasje.
2. Produsenter må pålegges å redusere avfall, og å ta i bruk resirkulerte avfallsprodukter i produksjonen.
3. Det offentlige må skape et marked for gjenbruks- og resirkulerte produkter, særlig ved å inkludere miljøkrav i sine innkjøpsordninger.
4. Myndighetene må legge til rette for at produkter og varer som er produsert lokalt og på en miljøvennlig måte skal bli lettere tilgjengelig for forbrukerne. Lokalproduserte og miljøvennlige produkter må være billigere enn andre varer.
5. Matavfall må ikke forbrennes, men gjenvinnes til kompost, matjord og bioenergi.
6. Myndighetene må samarbeide med alle ledd i matkjeden, fra produsentene til forbrukerne, om tiltak for å minimere mengden spiselig mat som går til spille. Butikker og andre bedrifter må fremme bærekraft og jobbe aktivt mot matkasting.
7. Det må orienteres om hvor mye plast som produseres, importeres og selges totalt i Norge i løpet av ett år, slik at denne mengden lettere kan reduseres.
8. Alle produkter som selges i norske butikker skal merkes med produktets totale klimaavtrykk, i tillegg til en merking av antatt levetid for produktet.

9. Myndighetene må redusere mengden plast som blir produsert og sørge for at plast blir håndtert på forsvarlig vis slik at den ikke havner i naturen.
10. Merverdiavgiften på reparasjon må fjernes, og merverdiavgiften på utleie må reduseres.
11. Produksjonen av tekstiler som er særlig energikrevende eller forurensende må reduseres, til fordel for mer miljøvennlige tekstiler.
12. Klesforbruket må reduseres kraftig. Salg av nye klesprodukter må belegges med høyna merverdiavgift og informasjon om verdikjeden bak et hvert klesprodukt må være tilgjengelig og synlig.
13. Det er ikke mulig å kutte tilstrekkelig forbruk i et økonomisk system som baserer seg på evig materiell vekst.

AVFALLSBEHANDLING OG GJENVINNING

Avfall som ikke kan gjenbrukes må behandles slik at det blir minst mulig forurensing og størst mulig grad av energigjenvinning. Ved avfallsbehandling skal mest miljøvennlige teknologi benyttes.

Natur og Ungdom krever:

14. Alt avfall skal fortrinnsvis resirkuleres, gjenvinnes eller inngå i panteordninger.
15. All produksjon må være basert på et grunnprinsipp om at avfall generert gjennom produksjon og forbruk av sluttproduktet, skal kunne gjenbrukes.
16. Alle avfallsbehandlingsinstanser må kontrolleres og ha strenge krav til kontroll og rensing av alle typer utslipp.
17. Innsamlingsordningene for farlig avfall skal være så gode at ikke noe kommer på avveie.
18. Produkter som skaper avfallsproblemer må avgiftsbelegges slik at de betaler samfunnets kostnader ved dem.
19. Avfall bør behandles så nær kilden som mulig. Dette er viktig for å unngå farlig transport og forurensing fra transport.
20. Emballasje må standardiseres slik at ombruksordningen kan omfatte flest mulig produkter.
21. Aske fra forbrenningsanlegg må deponeres forsvarlig.
22. Miljøkravene til rivning av hus må skjerpes og følges opp.
23. Farlig avfall må ikke eksporteres.
24. Farlig avfall må ikke importeres. I tilfeller der det eksporterende landet av ressursmessige eller geografiske årsaker ikke er i stand til en forsvarlig håndtering, kan det likevel åpnes for import.
25. Produkter bestående av plast skal ha tydeligere markering av produktets plasttype.

8. INTERNASJONALT

Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å kunne løse mange av de store miljøutfordringene verden står overfor. Hensyn til en mer rettferdig fordeling av verdens ressurser og miljø må overordnes mål om økonomisk vekst og økt frihandel i det internasjonale samfunn.

Urettferdig fordeling og et økonomisk system som baserer seg på stadig økonomisk vekst er to av de grunnleggende årsakene til de globale miljøproblemene. Fokuset og målsettingene for internasjonalt samarbeid må endres for å kunne finne langvarige løsninger på mange av de globale miljøutfordringene.

Lokal medvirkning og demokratisk utvikling er nødvendig for å kunne finne gode, langsiktige løsninger på miljøutfordringer. Folk må få mulighet til å styre sin egen utvikling. Folkestyret både i nord og i sør må styrkes.

GJELDSSLETTE

Gjeldsbyrden skaper store miljø- og fattigdomsproblemer i sør, og hindrer en selvstendig økonomisk utvikling i lav- og mellominntektslandene. Gjeld er illegitim dersom den truer grunnleggende menneskerettigheter, er tatt opp av udemokratiske regimer, er tatt opp til illegitime formål eller har vokst til uhåndterbare proporsjoner som et resultat av forhold lånerlandet ikke har kontroll over.

Natur og Ungdom krever:

1. Norge må slette all illegitim gjeld, og presse andre høyinntektsland til å gjøre det samme.
2. Gjeldssletten må ikke trekkes fra bistandsbudsjettet og strukturturtilpasningstiltak må ikke være en betingelse for gjeldssletten.

BISTAND OG NORSKE BEDRIFTER I UTLANDET

Hovedmålet med bistanden må være å bygge opp en sterk nasjonal økonomi basert på bærekraftig utvikling. Prosjekter må baseres på lokalbefolkningens premisser. Bistanden må være fattigdoms- og miljøorientert, ikke gå til store, miljøødeleggende prosjekter.

Natur og Ungdom krever:

3. En større andel av norsk bistand må gå til bærekraftig jordbruk i lav- og mellominntektsland.
4. Norske bedrifter som etablerer seg i andre land må bruke like gode eller bedre miljøstandarder som tilsvarende virksomhet pålegges i Norge. Virksomhet som har blitt stoppet i Norge på grunn av miljøhensyn må ikke gjenåpnes i utlandet.
5. Norske bedrifter skal ikke utnytte naturressurser i land hvor folket ikke selv bestemmer over disse.
6. De samme krav til informasjon som stilles til virksomheter i Norge må stilles til norske bedrifter i utlandet. Ved enhver ny etablering og ved overtagelse av eksisterende bedrifter og

anlegg må dette baseres på lokal, demokratisk godkjenning. Det må gjennomføres uavhengige miljøkonsekvensanalyser.

7. Det må ikke gis norsk bistand til prosjekter i utlandet som medfører store miljøødeleggelser.
8. Statens pensjonsfond utland (SPU) og andre offentlig eide fond og selskaper skal ikke investeres i direkte eller indirekte miljøskadelig virksomhet. Herunder gjelder blant annet all virksomhet tilknyttet bruk og utvinning av fossile energikilder. Investeringer i slik virksomhet må trekkes tilbake.
9. Store deler av SPU må brukes til å finansiere utslippsreduksjoner, klimatilpasning og tiltak som fremmer bærekraftig utvikling, særlig i lav- og mellominntektsland.
10. Norge må være en pådriver for at rike land driver teknologioverføring og investeringer i miljøvennlig teknologi i fattige land, uten bruk av kvoter.
11. Urbefolkning må få leve i samsvar med sin egen kultur, og få råderett over sine tradisjonelle tilholdssteder.
12. Statseide selskaper må ikke produsere fossil energi, hverken i Norge eller i utlandet. Selskaper med eksisterende fossile investeringer må lage en nedtrappingsplan for den fossile produksjonen.
13. Internasjonale mateeksportører må etterlate nok produkter til å opprettholde lokalt næringsliv og selvforsyning i distriktene de er produsert eller landet

INTERNASJONALT SAMARBEID

Overnasjonalitet kan være et viktig virkemiddel for å skape lokal handling i miljøpolitikken. Internasjonale avtaler må ikke begrense landenes mulighet til å føre en offensiv miljøpolitikk.

Natur og Ungdom krever:

14. Internasjonalt samarbeid må baseres på prinsippet om at hvert land har en stemme, ikke stemmevekt etter økonomisk innsats eller økonomiske ressurser.
15. De forente nasjoner (FN) må styrkes og brukes som et internasjonalt og overordnet styringsorgan.
16. FNs miljøprogram må utvikles til en verdensorganisasjon for natur og miljø, med sanksjonsmuligheter.
17. FN bør brukes aktivt som et forum for framforhandling av internasjonale miljø- og utviklingsavtaler.
18. Internasjonale miljøavtaler må overordnes frihandelsavtaler, andre økonomiske og militære avtaler og resolusjoner.
19. Norge må sette strenge krav til FNs matvareorganisasjon FAO. FAO må føre en bærekraftig politikk som legger vekt på miljøvennlig matproduksjon, ikke økt økonomisk vekst.

20. De rike landene må betale for miljøtiltak i den fattige delen av verden for å rette opp globale miljøproblemer skapt av den rike verden, som økt drivhuseffekt og tap av biologisk mangfold.

21. Norge må anerkjenne at vårt forbruk ikke kan opprettholdes dersom vi skal nå målene i Parisavtalen. Vekst i grønne næringer er et viktig virkemiddel i klimapolitikk, men grønn vekst som overordnet mål er ikke realistisk eller konstruktivt i internasjonale forhandlinger eller miljøpolitikk for øvrig.

ØKONOMISKE AVTALER

Verdensbanken, det Internasjonale Pengefondet (IMF) og Verdens Handelsorganisasjon (WTO) fører en politikk som er uforenlig med en bærekraftig utvikling og bidrar til økt fattigdom. Disse udemokratiske institusjonenes makt må reduseres.

Natur og Ungdom krever:

22. Hensyn til miljø- og bærekraft må være overordnet i all internasjonal handel. Avtaler som bryter med dette må avvikles, og kan ikke inngås. Unødvendig forbruksskapende handel må begrenses.

23. Den internasjonale handelen må bli mer rettferdig, der ingen parter blir utnyttet.

24. Det må ikke framforhandles nye handelsavtaler som hindrer en offensiv miljøpolitikk og setter økonomisk liberalisering over bærekraftig utvikling.

25. Multilaterale investeringsavtaler som styrker de multinasjonale selskaperes rettigheter i forhold til lokale og nasjonale myndigheter må ikke innføres.

26. Norges medlemskap i Verdensbanken, IMF og WTO må brukes til å påvirke politikken i en miljøvennlig retning.

27. Norge må støtte de fattigste landene i internasjonale forhandlinger og organisasjoner. Norge må motarbeide forslag som innebærer svekkelse av landenes matvaresikkerhet.

28. I handelsregelverket som regulerer handel med mat må man skille mellom subsidier til innenlandsk forbruk og subsidier til eksport. All subsidiering av eksport må forbys.

29. Norge må støtte fattige land i kampen om rettferdig fordeling av ressursene, og ikke gå inn i en blokk sammen med andre rike, industrialiserte land.

30. Alle land må ha rett til å beskytte eget landbruk mot konkurranse utenfra, ut fra prinsippet om matsuverenitet. Forhandlingene i WTO om videre liberalisering av handel med jordbruksvarer må stanses. Mat og jordbruk må ut av WTO.

EU OG EØS

EU som system bygger på prinsippet om frihandel. Dette skal føre til økonomisk vekst, noe som historisk sett har ført til økt forbruk og forurensning. EUs landbrukspolitikker fører til sentralisering og industrialisering av produksjon. Dette har negative konsekvenser for miljøet og det biologiske mangfoldet. EU kunne i 2020 vise til å ha redusert sine klimagassutslipp med 34% siden 1990. I

2021 hadde Norge redusert sine utslipp med bare 4,7%. Samarbeid på tvers av landegrensener er nødvendig for å nå Parisavtalens klimamål. Norge må bruke sin posisjon i det europeiske samfunnet til å utvikle god klimapolitikk, uavhengig av om man har medlemskap i EU, EØS eller ingen av delene. Det ligger ingen garanti i at medlemskap i EU vil redusere klimagassutslipp eller naturtap, men heller ingen automatikk i det motsatte.

Natur og Ungdom krever:

31. Norge må ikke bli medlem i den Europeiske Union.
32. Norge må benytte seg av handlingsrommet vi har i prosesser i EU til å påvirke politikken i en miljøvennlig retning.
33. Reservasjonsretten bør benyttes mot direktiver og forordninger som svekker på norske miljøstandarder og norsk miljøpolitikk.

NEDRUSTNING

Verdens militærapparat er et enormt ressursløseri, en av de største forurensere i verden, og en trussel mot alt liv.

Natur og Ungdom krever:

34. Våpenlagrene må nedbygges. Atomvåpen, biologiske våpen og kjemiske våpen må avskaffes.
35. Norsk industri må ikke produsere komponenter som brukes til framføring av atomvåpen.
36. Norge skal være et foregangsland i arbeidet for internasjonal militær nedrustning og alternativ konfliktløsning.
37. Norge må på sikt ut av NATO, for å unngå å ta del i store miljøødeleggelser, klimagassutslipp og krigsoperasjoner utenfor våre landegrensener.
38. Ingen utenlandske militærbaser skal finne sted på norsk jord.
39. Forsvaret må føre et klimaregnskap og kartlegge sin påvirkning på natur. Tidligere skader på sårbar natur må kartlegges og restaureres. Staten må stille konkrete krav til forsvaret for å kutte utslipp. Når det skal investeres i nytt materiell må klima og miljø tas med i vurderingen. Forsvaret kan ikke være fritatt klimaforpliktelser.

TAP OG SKADE

Tap og skade er de ødeleggelsene klimakrisen forårsaker som ikke kan unngås gjennom utslippskutt og klimatilpasning. Slike tap og skader skjer allerede og vil forverres i takt med klimaendringene. Det er landene med minst ressurser til å dekke kostnadene av tap og skade, og har minst skyld i klimakrisen som er mest utsatt. Det må derfor gis erstatning for tap og skade til land som er særlig utsatt for dette, og erstatningen må komme fra land som har mest skyld i klimakrisen, inkludert Norge.

Natur og Ungdom krever:

40. Norge betaler sin rettferdige andel av tap og skade, inkludert ikke-økonomiske tap.
41. Finansieringen av tap og skade må være ny og addisjonell; den kan ikke gis i form av lån, men må gis som gaver
42. Norge stiller seg bak finansieringsordninger for tap og skade som er skissert opp av landene som er mest utsatt for klimaødeleggelser

9. KULTURARVEN

I kampen mot klimaendringer og naturødeleggelser er det viktig å ha med seg gammel kunnskap. Tradisjonelle metoder for produksjon og vedlikehold er viktige alternativer til dagens forbrukersamfunn. Ulike kulturer har ulike måter å forvalte naturressurser, og det gjelder å lære av hverandre. For å ta vare på natur og kulturminner må det være en balanse mellom nytt og gammelt, og fokus på sannhet og forsoning mellom majoritets- og minoritetskulturer.

Urfolk og nasjonale minoriteters levesett trues av klima- og naturkrise. Samtidig peker FNs klimapanel på at urfolksgrupper, som i større grad lever med naturen, har kunnskap som gir dem en uvurderlig rolle i kampen mot klimaendringene.

Natur og Ungdom krever:

1. Et mangfold av kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling, gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
2. Urfolks kunnskaper er viktige i vern mot klimaendringene. Urfolk må lyttes til i nasjonale og internasjonale forhandlingsrom.
3. Utdanning i tradisjonshåndverkene og reparasjon skal løftes og fremmes for unge.
4. Bevaring av kulturminner må sikres. Disse skal forvaltes på en bærekraftig måte